

materiaalitehokkuus koulut energiansäästö
kuluttajat teollisuus kuljetus hiilidioksidi
hake liikenne kiinteistöt julkinen sektori
uusiokäyttö uusiutuva energia ympäristö ilmastomuutos
energiatehokkuus kunta-ala
palveluala vesivoima tuulivoima yhteistyö
aurinkoenergia

Kestävät julkiset hankinnat

Elina Ojala, Motiva

lämpöpumppu bioenergia energiakatselmus rakentaminen

Esityksen sisältö

- Motiva ja Motivan hankintapalvelu
- Kestäviin valintoihin vaikuttavat pykälät ja politiikkatoimet
- Hankintojen tilanne EU:ssa ja Suomessa
- Miten huomioida ympäristönäkökohdat hankintaprosessissa
- Yhteenveto

Motiva on

asiantuntijayritys, joka kannustaa energian ja materiaalien tehokkaaseen ja kestäväan käyttöön.

- Palveluja hyödyntävät julkinen hallinto, yritykset ja yhteisöt sekä kuluttajat.

Motiva Oy

- 100 % valtion omistama
- Henkilöstö: 51

Asiantuntijapalveluita

- pääosin valtionhallinnolle (ministeriöt, virastot ja laitokset)
- suurin asiakas TEM/Energiaosasto

Motiva Services Oy

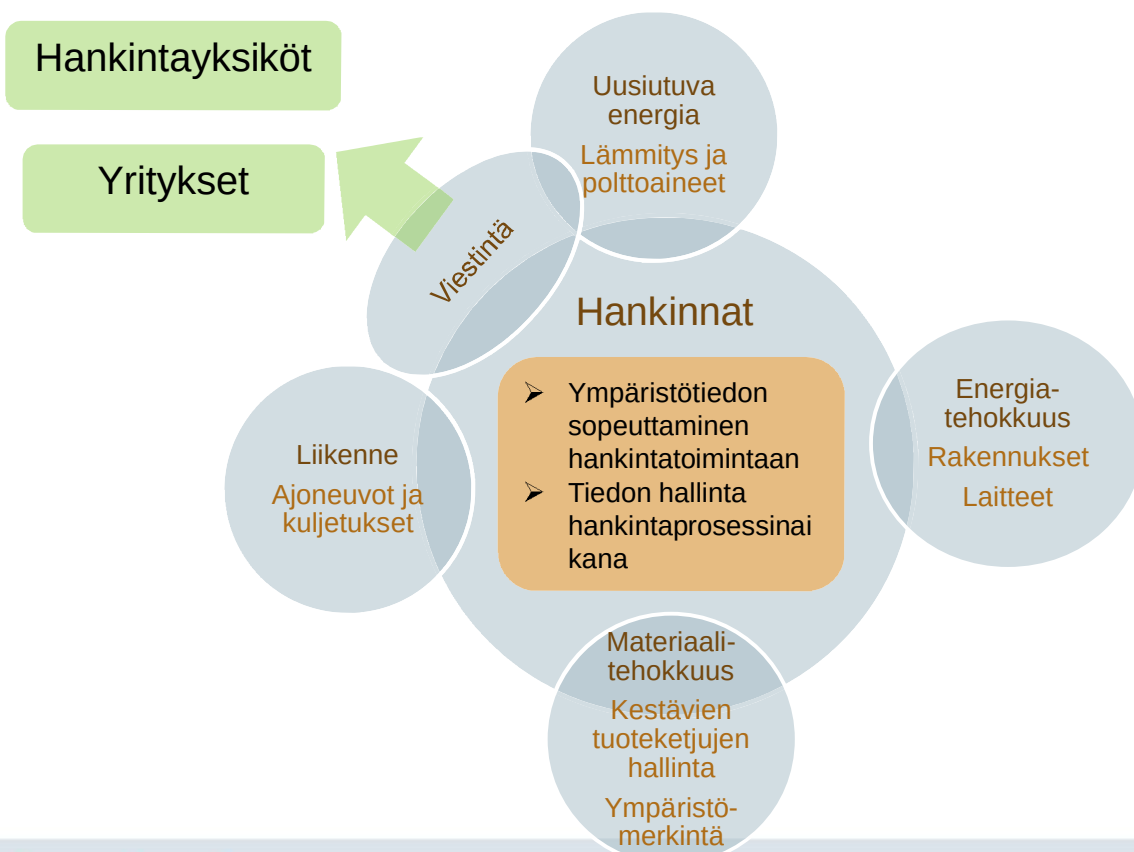
- Motiva Oy:n tytäryhtiö (100 %)
- Henkilöstö: 18

Asiantuntijapalveluita

- Yrityksille, järjestöille, liitoille, kunnille, vientihankkeisiin ym.

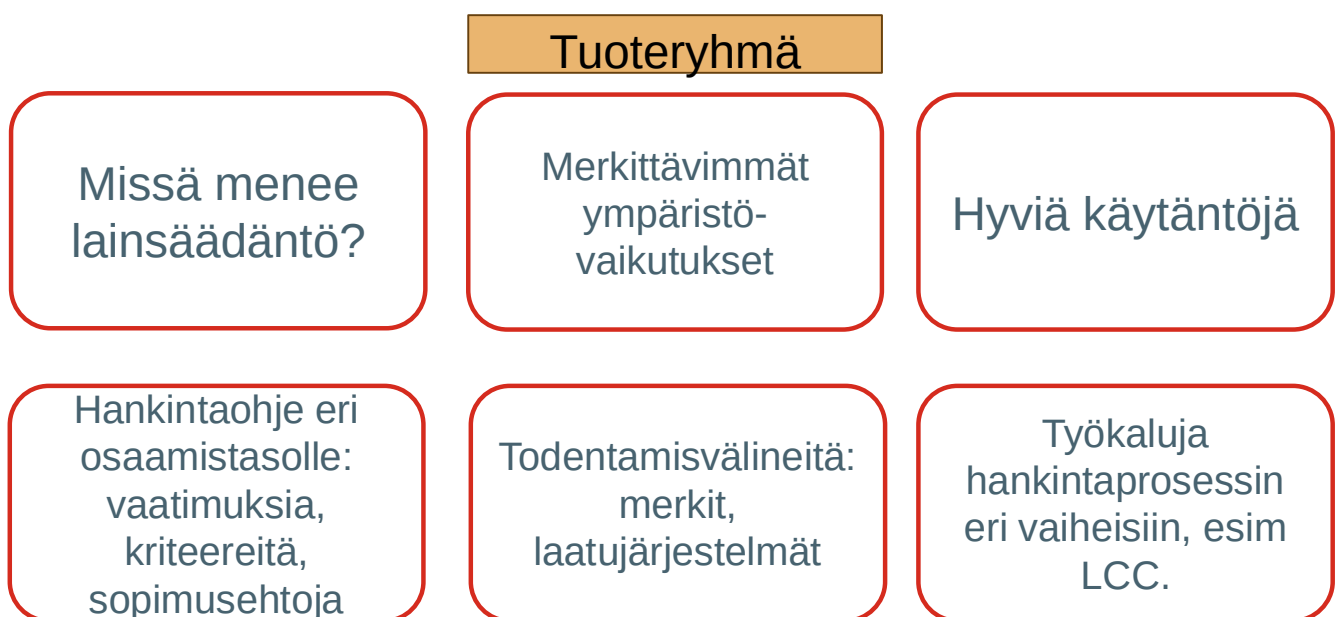
Hankintapalvelu Motivan organisaatiossa

Motiva neuvoo kestävässä hankinnoissa

- Kohderyhmänä kaikki julkiset hankintayksiköt
- Toiminta kertaluonteisista ympäristöteknologiahankinnoista → ympäristövaikutusten huomioimiseen kaikissa hankinnoissa.
- Tavoitteena
 - kestävän hankinnan valmistelusta ja päätöksenteosta helpompaa ja varmempaa sekä vähemmän aikaa vievää
 - kerätä eri tuoteryhmien hankintaohjeita, esimerkkikriteerejä, markkinakohtaista ympäristötietoa ilmaiseen tietopankkiin
- Teemoja 2012 muun muassa
 - energiatehokkuus hankinnoissa,
 - kestävien ajoneuvojen ja kuljetuspalveluiden hankinnat ja
 - kestävän rakentamisen innovaatiohankinnat
- Neuvomme miten hankintatoimintaa ja –ohjeita voi kehittää jotta ilmasto- ja ympäristötavoitteet toteutuvat

Kestävien hankintojen tietopankki

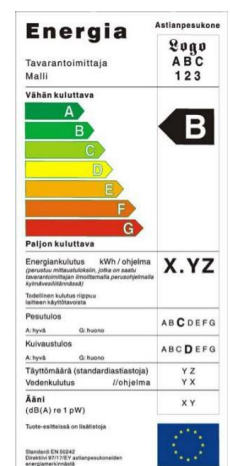

Kestävät valinnat julkisissa hankinnoissa - VN periaatepäätös 2009

- Keskeiset kansalliset tavoitteet määritetty
- Päätös on valtion organisaatioita sitova, mutta kunnille luonteeltaan suositus
- Valtioneuvosto edellyttää julkisilta hankkijoilta toimia erityisesti
 - energian,
 - rakentamisen ja asumisen,
 - liikkumisen,
 - ruokapalveluiden,
 - energiaa käyttävien laitteiden sekä
 - palveluiden saralla.

Kestäviin valintoihin ohjaavat pykälät

- **Toimistolaitteet:**
 - Energy Star –tason energiatehokkuusvaatimukset keskushallintoviranomaisten toimistolaitteiden hankinnoissa.
- **Ajoneuvot:**
 - Energiatehokkuus ja päästöt on otettava huomioon ajoneuvo- ja henkilökuljetuspalveluhankinnoissa (uusi laki 1.2.2012.)
- **Ecodesign-direktiivi:**
 - koskee energiaan liittyviä laitteita
 - vähimmäissuoritusasoja, jotka tulisi täyttää, kun keskushallintoviranomaiset tekevät hankintoja
 - hehkulamput ja elohopealamput vaihtoon
 - laajenee kodinkoneista kaikkiin energiaan liittyviin tuotteisiin:
- Työ- ja elinkeinoministeriön ohjeet *Energiatehokkuus julkisissa hankinnoissa, 2011.*

Kestävät julkiset hankinnat osana EU-politiikkaa

- EU:lla on tarjouspyyntöihin soveltuvia hankintakriteerejä 19 tuoteryhmälle:

- paperi,
- IT-laitteet,
- sähkö,
- kuljetukset,
- siivousaineet - ja palvelut,
- huonekalut,
- ruokapalvelut,
- katuvalaistus,
- kännykät,
- tekstiilit,
- hygieniatuotteet,
- ikkunat

- Uusia tulossa: kuvantamislaitteet, lämmitysjärjestelmät, lääketeknilliset tuotteet

- Kehitetään yhdessä EU:n ympäristömerkinnän kanssa

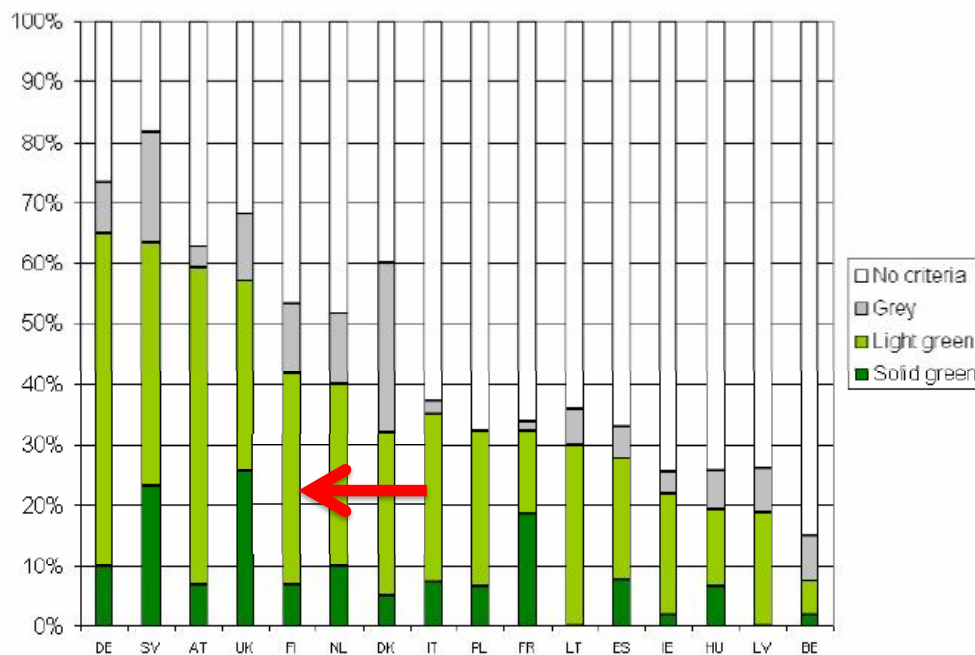
- Suurin osa kriteereistä löytyy myös suomeksi

http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

- Uusi hankintadirektiivi?

- Tuleva energiatehokkuusdirektiivi?

Vihreät hankinnat EU:ssa

Overview of analysed tenders and the found criteria.

Lähde: Green Public Procurement in Europe 2006 - Conclusions and recommendations.
<http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>

Kestävien julkisten hankintojen tilanne Suomessa

- Tavoitteena
 - valtion omista hankinnoista 70 %:ssa ympäristövaikutukset huomioitu vuonna 2010 ja vuonna 2015 kaikissa hankinnoissa
 - yleistavoite kunnille ja valtion paikallishallinnolle on, että 25 % hankinnoista kestäviä vuonna 2010 ja 50 % hankinnoista kestäviä vuonna 2015
- Kuntaliiton kyselyn mukaan (2009) ympäristönäkökohdat huomioidaan eniten tavarahankinnoissa (toimistolaitteet, ajoneuvot, siivousaineet)
 - palveluhankinnoissa: ajoneuvo- ja työkonevuokraukset, kuljetuspalvelut, siivouspalvelut
 - Ympäristönäkökohtia sisältävien hankintojen keskimääräinen osuus 25 %
 - jos vertailuperusteena, niin usein pienellä painoarvolla
 - vain kolmasosalla hankintoja ohjaava ympäristöstrategia

Ympäristöseikkojen check-lista

• Luonnonvarat• Kasvihuonepäästöt• Haitalliset päästöt ilmaan, vesistöön ja maaperään• Haitalliset aineet• Energiankulutus• Energian tuotantomuoto• Vedenkulutus	<p>Tuotteen tai palvelun
elinkaarenaikaiset
ympäristövaikutukset tarkistettava</p> <p>Lähtökohtana hankinnassa
merkittävimmät vaikutukset</p> <p>Tietolähteitä esim.
ympäristömerkkien kriteerit,
standardit, tuleva lainsäädäntö ja
toimittajien tieto ja osaaminen</p> |
|--|--|

Julkisen sektorin on toimittava edelläkävijänä:

- Onko lakien asettamat vähimmäisvaatimukset silloin riittävät taso?
- Edellyttää että suunnannäyttäjä viestii omista toimintatavoistaan

Ympäristön kannalta fiksut hankinnat

- Jos ekohankinnat eivät vielä rutiinia, valitkaa strategisesti sopivat kohteet josta aloittaa
- Määritellä tavoitteenne/tarpeenne toiminnan lähtöarvojen perusteella
- Varmistakaa johdon tuki ja tarpeelliset resurssit
- Sitouttakaa kaikki elinkaarenaikaiset osapuolet
- Varatkaa aikaa prosessille
- Oppikaa tuntemaan markkinat ja markkinaviestinnän taidot
- Hyödyntäkää olemassa olevia työkaluja, malleja ja hyviä käytäntöjä
→kertokaa myös muille
- Kannustavat sopimusjärjestelyt ohjaavat jatkuvaan parantamiseen
- Valitkaa kokonaistaloudellisin ratkaisu - Energia- ja materiaalitehokkuus on kustannustehokkuutta

8.5.2012. Mikkelä

Elina Ojala, Motiva Oy

13

Hyviä käytäntöjä

Göteborgin kaupunki

Yhteiskäyttöautopalvelun edelläkävijä

Göteborgin kaupunki kilpailutti yhteiskäyttöautopalvelun ensimmäisen kerran vuonna 2003. Autonkäyttö tehostui, ja kaupunkilaiset saivat uuden vaihtoehdon liikkumiseen. Muut ruotsalaiset kaupungit ovat seuranneet perässä Trafikverketin kannustamana.

Yhteiskäyttöautopalvelut yleistyvät maailmalla myös työasioinnissa. Vaivattoman palvelun avulla vähennetään turhaa autonkäyttöä, säästetään tilaa ja selkeytetään autonkäytön kuluja raportointia. Göteborgin kaupunki oli uranuurtaja, kun se vuonna 2003 käynnisti yhteiskäyttöautopalvelun kuuden

Tarjouspöytäkirjassa esitetty arvio autonkäyttöra-
peuden laajuudesta perustui työtehtäjäiden liikun-
sittomuudesta tehtyyn selvitykseen. Yhteiskäyttö-
autojärjestelmälle esitetyt vaatimukset perustuivat
autojen yhteiskäytön määntelmään, jossa keksistön
on, että auton saa käyttää kolme hyökkäysin ajaksi,
auton nouto ja palautus tapahtuu itsepalveluna la-
tojen asikaista olevissa pistäissä ja käyttöä mak-
setaan tuntien ja ajettujen kilometrien perusteella.

Vaatimuksia esitettiin myös auton ominai-
suuksiksi. Lisäksi edellytettiin, että työtehtäjäillä on
mahdollisuus käyttää palvelua yksityisasiakkaina
työajan ulkopuolella.

Autonkätyn

kokonaiskustannukset näkyviin

Tarjoustun arvioinnissa suurin painoarvo oli hinnalla ja arvioidun käyttötaipeen mukaisilla vuosikustannuksilla (30 %). Toiseksi suurin painoarvo oli yhteiskäyttöjärjestelmän ominaisuuksilla (25 %), minkä jälkeen tulivat kokemus (20 %), ajoneuvot (15 %) ja yrityksen toiminta (10 %). Lisäksi katsottiin eduksi, jos kaupungille varatut yhteiskäyttöautot ovat myös kaupunkilaisten käytettävissä työajan ulkopuolella.

Monet Helsingin kaupungin työntekijät käyttävät City Car Clubin yhteiskäyttöautoja työmatkoilleen. Silloin töihin ei tarvitse tulla omalla autolla vaan vaihtaa bussilipputyökalua.

Johtaja Reijo Mäkinen, Helsingin Seudun Liikenne -kuntayhtymä (HSL):

Kokonaistaloudellisuus ratkaisee

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) bussilinjojen liikennöinnin tarjouskilpailuissa tehdään aina kokonaistaloudellinen arviointi

Hinnan osuus on noin puolet, muu koostuu kaluston laatuun – kuten päästöihin – liittyvistä seikoista.

HSL vastaa jäsenkuntiansa (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kaunainen, Kerava ja Kirkkonummi) joukkoliikenteen suunnittelusta ja järjestämisestä. Vuosittain järjestämme kaksi kilpailukierrosta bussilinjojen tilaajaliikenteestä.

Planimmet tarjouskierrokset koskevat noin 100 bussia, isoimmat yli 200 bussia. Sopimukset tehdään 5-7 vuodeksi. Ostamme bussiliikennepalveluja noin 265 miljoonalla eurolla vuosittain.

Hillitöksiä päästöt täytyy testata

bussiliikenteen hankinnoissa kiinnittäneet huomiot tyyppien oksideihin ja hiukkaspäästöihin. Viime syksystä lähtien kilpailutuksen kriteereihin sisältyvä myös hiilidioksidipäästöt.

hakkuus että sen käyttämä polttoaine. Käytännössä vähäpäästöisintä on usein kalusto, jolla myös ajetaan eniten. Tämän otamme kilpailutuksessa huomioon kaluston kilometrisuoritekoisina paino-

Valitettavasti raskaan kaluston hilidioksidipäästöille ei ole ollut luokitusta henkilöautojen tapaan. Yhteistyökumppanimme VTT on nyt suorittanut testin.

Pohitullin koulu, Uusikaupunki

Käyttökustannusten huomiointi
takasi onnistuneen laitehankinnan

Kokonaistaloudellisuus toteutui Pohitullin koulun uuden astianpesukoneen hankinnassa, koska tarjoajilta vaadittiin tietoja laitteiden energiankulutuksesta.

Pohitullin koulun hankinta on hyvä esimerkki siitä, että laiteoimittajilla on tarjota tietoa ammattikeittöjärjestelmien energiankulutuksesta, jos niiltä vain osataan vastata. Energiakulutusta kannattaa ilman muuta valita yhdeksi tarjouksen arviointiperusteeksi.

Dieta Oy. – Pesukone on tehokas ja suunniteltu hyvin tarpeillemme sopivaksi, toteaa ruokapalveluesi-
mies **Leena Heikkilä**.

Käyttökustannuslaskelmat ratkaisivat

Palveluiden tuotanto

Uudenkaupungin hankinta-asiantuntija **Otti Laineen** mukaan tarjouspyynnössä vaaditut käyttökustannuslaskelmat olivat tarkoin harkittuja. Jo ennen tarjouspyynnön jättämistä oli selvitetty, että kunnalla ei ole enää varaa maksaa kukaan kassavaikeuksista kärsivästä ihmisestä.

Käyttökustannuslaskelmiin vaikuttivat energian-

ja vedenkulutus, energiansäästömahdollisuudet sekä pesuaineen menekki. Kahdella tarjoajalla oli antaa tietoa lämmöntalteenotosta, energiansäästöstä, pesuaineensäästöjärjestelmästä ja vedenkulutuksesta. Merkittävien pisteystero perustuikin käyttökustannuslaskelmiin, joista voitaja sai täydet pisteet.

Esimerkkikortit löytyvät osoitteesta <http://motiva.fi/julkaisut/>

8.5.2012. Mikkelä

Elina Ojala, Motiva Oy

14

Tietoa, neuvontaa ja sparrausta

Tutustu nettisivuihin ja tilaa uutiskirje

www.motivanhankintapalvelu.fi

Ilmainen Help Desk: hankintapalvelu@motiva.fi

Ota yhteyttä

Isa-Maria Bergman

isa-maria.bergman@motiva.fi, puh. 0424 281 246

Elina Ojala

elina.ojala@motiva.fi, puh. 0424 281 239

Työkaluja

- EU: hankintakriteerit
http://ec.europa.eu/environment/gpp/first_set_en.htm
- www.topten-suomi.fi
- www.joutsenmerkki.fi
- www.lampputieto.fi

8.5.2012, Mikkeli

Elina Ojala, Motiva Oy

15

Lisää tietoa
www.motiva.fi

8.5.2012, Mikkeli

Elina Ojala, Motiva Oy